

Pharmacists in Trends™

“ไขข้อข้องใจอีกรอบกับประเด็น TT, dT และ Tdap”

เนื่องจากพบว่ายังมีความสับสนเรื่อง tetanus toxoid (TT), dT และ Tdap กันอยู่ Pharmacists in Trends™ ฉบับนี้ขอทบทวนเกี่ยวกับ TT, dT และ Tdap อีกครั้ง

ตารางแสดงชนิดต่าง ๆ ของวัคซีนที่ใช้ป้องกันคอตีบ – ไอกรน – บาดทะยัก

	TT	dT	DT	DTwP	DTaP	Tdap หรือ dTaP
Tetanus (บาดทะยัก)	Purified tetanus toxoid 5-10 Lf/0.5 mL	Purified tetanus toxoid 5-10 Lf/0.5 mL	Purified tetanus toxoid 5-10 Lf/0.5 mL	Purified tetanus toxoid 5-10 Lf/0.5 mL	Purified tetanus toxoid 5-10 Lf/0.5 mL	Purified tetanus toxoid 5-10 Lf/0.5 mL
Diphtheria (คอตีบ)	-	Purified diphtheria toxoid 1-2 Lf/0.5 mL	Purified diphtheria toxoid 25-30 Lf/0.5 mL	Purified diphtheria toxoid 25-30 Lf/0.5 mL	Purified diphtheria toxoid 25-30 Lf/0.5 mL	Purified diphtheria toxoid 2 Lf/0.5 mL
Pertussis (ไอกรน)	-	-	-	Inactivated <i>B. pertussis</i> 20,000 ล้าน ตัว/0.5 mL	ใช้เฉพาะส่วน แอนติเจนของเชื้อมาทำวัคซีน	ใช้เฉพาะส่วน แอนติเจนของเชื้อมาทำวัคซีน
ตัวอย่างวัคซีน	Bio-TT®, Anatefall®	dT ของ Masu	N/A	DTP ทั่วไป	Infanrix®	Adacel®, Boostrix®

Lf = lethal factor

aP = acellular pertussis; wP = whole cell pertussis

wP เป็นวัคซีนที่ใช้ ตัวเชื้อไอกรนทั้งเซลล์มาทำวัคซีน ซึ่งมีความเสี่ยงในการทำให้เกิดอาการข้างเคียงได้มาก เช่น อาการแพ้ และปฏิกิริยาทางสมอง (hypotonic-hyporesponsive episode; HHE) ปัจจุบันจึงมีความพยายามในการใช้ แอนติเจนบางส่วนของเชื้อแต่มีความสามารถกระตุ้นภูมิคุ้มกันได้เช่นกัน (แทนด้วย aP)

เป็นที่ทราบกันดีว่า ในปัจจุบัน องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้รณรงค์ให้มีการกระตุ้นภูมิคุ้มกันโรคบาดทะยัก ด้วยการให้วัคซีน dT หรือ Tdap แทน TT อันเนื่องมาจากพบว่า ภูมิคุ้มกันต่อโรคคอตีบจะค่อย ๆ ลดลงในอัตราที่ใกล้เคียงกับภูมิคุ้มกันต่อโรคบาดทะยัก นอกจากนี้ในปัจจุบันยังพบการระบาดของโรคคอตีบจากผู้อพยพต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยตามที่เป็นข่าวด้วย (หนังสือของฝ่ายเภสัชกรรมที่ ศร 0517.072/ภก 0076/2556 ลงวันที่ 7 มกราคม 2556 เรื่อง "แจ้งการจ่ายวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก และวัคซีนรวมป้องกันโรคคอตีบและบาดทะยัก")

แต่ปัญหาที่พบในทางปฏิบัติคือ เกิดความสับสนในการจ่าย dT แทน TT เช่น หญิงตั้งครรภ์ไตรมาสแรกที่มาฝากครรภ์ แพทย์สั่ง TT เภสัชกรต้องเปลี่ยนเป็น dT อัตโนมัติแต่ไม่แน่ใจว่าทำได้หรือไม่เพราะ ตาม textbook หรือเอกสารกำกับยา แนะนำให้ใช้ตั้งแต่การตั้งครรภ์ไตรมาสที่สองเป็นต้นไป รวมทั้งเข้าใจผิดว่า dT และ Tdap เป็นวัคซีนชนิดเดียวกันใช้แทนกันทางออกสำหรับปัญหานี้คือ

1. กรณีใบสั่งยาจากหน่วยตรวจอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ศัลยศาสตร์อุบัติเหตุ (trauma) หากแพทย์เขียน TT ต้องเปลี่ยนเป็น dT แต่หากแพทย์เขียน Tdap ให้จ่าย Tdap ไปตามปกติ
2. กรณีสตรีตั้งครรภ์ (ไม่ว่าจะไตรมาสที่เท่าไร) แพทย์เขียน dT จ่าย dT , แพทย์เขียน Tdap จ่าย Tdap (ซื้อการคำนวณจากตารางด้านบน) ไม่มีการจ่าย dT แทน Tdap ยกเว้นของขาดคราว และได้ถามยืนยันกับแพทย์แล้วเท่านั้น
3. dT และ Tdap เป็นวัคซีนที่ใช้สำหรับการ “กระตุ้นภูมิคุ้มกัน” (booster) เท่านั้น โดยทั่วไปใช้กับเด็กอายุมากกว่า 4 ปีขึ้นไป และเป็นคนละตัวกับ DTP (โปรดสังเกต ตัวอักษร D และ d)
4. สำหรับข้อสงสัยถึงความปลอดภัยของ dT กับ Tdap สำหรับสตรีมีครรภ์นั้น ได้สอบถามทางผู้เชี่ยวชาญแล้วได้รับคำตอบว่า

“ฉีด dT หรือ Tdap ได้ทุกช่วงการตั้งครรภ์ แต่ prefer ให้ฉีดตอนไตรมาสท้าย ๆ เพราะภูมิคุ้มกันที่เกิดขึ้นจะได้สูง ๆ มีการศึกษาว่า ฉีดตั้งแต่ไตรมาสแรก พอจะลดระดับแอนติบอดีที่กำลังเริ่มตก ทำให้ทารกแรกเกิดได้รับภูมิคุ้มกันน้อย เพราะแอนติบอดีจะส่งผ่านถึงทารกมากที่สุดในช่วงท้าย ๆ ของการตั้งครรภ์”

เอกสารอ้างอิง: Center for Disease Control and Prevention. Guidelines for Vaccinating Pregnant Women April 2013. Available at: <http://www.cdc.gov/vaccines/pubs/preg-guide.htm> Accessed on May 17, 2013.

คำว่า dT และ Tdap จัดเป็นชื่อสามัญทางยา ไม่ใช่ชื่อการค้า